

KUR'AN-I KERİM'DEN -HAC-

Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU

"Orada apaçık alâmetler, İb-râhimin makamı vardır ki, kim oraya girerse emin olur. Ona bir yol bulabilenin Beyti hac (ziyaret) etmesi, Allahın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim küfrederse, muhakkak Allah âlemlerden müstağnidir."

(Âl-i İmrân : 97)

Hicretin 9. yılında nâzil olan bu âyetle, hâc ibadeti müslüman-lara farz kılınmıştır. Namazlarda yöneldiğimiz Kâbe, Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından insanlar için inşa edilen ve zamanımıza kadar gelen ilk mabeddır. Bu öyle bir mabeddır ki, ibadet ve ihlâsdan başka bir maksad gü-dülmeksizin, sırf Allah için inşa edilmiştir. Bundan dolayı yapılan bu binaya Beytullah (Allah'ın evi) denir. Hz. İbrahim, şirkten âri, ihlâsla bezenmiş, bir ibadet merkezini inşa ettikten sonra, insanlara hâc ibadetini ilân etmişti. Hâc müslümanlara farz oluncaya kadar, bu işi yapmaları sünnet olmuştu.

Hâc kelimesi lügatte, kastetmek manasına gelir. Bunun istilânı manası ise, belirli bir zamanda, malûm bir mekânı, me-nâsıkı ifâ edecek şekilde ziyaret etmektir. Ümre de, lügatte ziyaret manasına gelir. İstilahî manası, haccın istilah manası gibi ise de, belirli bir zaman bahis konusu değildir.

Kâ'beye giren emniyette sayılır, orada açık alâmetler vardır. Câhiliyet devrinde de oraya girenler emin olmuş ve bütün araplar orayı ittifakla ta'zim etmişlerdir. Allah aynı gaye ve maksadı güden insanların, tek bir ümmet olarak görünmeleri için aynı hedefe yönelmeyi emretmiştir. İbadetlerimizde aynı hedefe yöneliş, gaye ve maksat birliğinin bir işareti olmaktadır. Aynı zamanda böyle bir teveccüh, İslâm kardeşliğini bütün ve-kâriyle tecelli ettirir. Bazılarının dediği gibi. müslümanların Kâ'beye karşı gösterdikleri hürmet, eski arap putperestliğinin bir kalıntısı değildir. Bizatihi Kâ'be ve oradaki alâmetler bir kudsiyet ve kerameti de hâiz değillerdir. Onlara atfedilen kudsiyet, Allah'ın rızasının temel taşı sayılmasından ve Allah'ın onları bizzat tahsis etmiş olmasındandır. Bu şekildeki ileri geri sözler, İslâm'da ibâdetin gayesini anlayamı-yanların fikirleridir. İslâm'da ibâdet, insanın yaratılmış olduğunu idrak ederek yaratanın huzurunda ruhun en içten gelen duygu ve isteklerini saygı ile dile getirip yalvarmaktır. Hiç bir din yoktur ki, ibâdet mefhumundan mah-rum bulunsun. İslâm Dininde de ibâdet fikri, en yüksek derecesine ulaşmış, fert ve cemiyetin islâmını hedef edinerek, iç ve dış temizliği vasıtasıyla, insanı Allaha yaklaştırmamanın yollarını göstermiştir.İslâmın beş temel şartından biri olan hâc ibadetini, İslâm, nizâma bağlı bir müessese hâline getirmiştir. Bu ibâdet, hem insan sağlığının ve hem de mâl varlığının bir şükran ifadesi olmaktadır. Bütün ibâdetlerimizde olduğu gibi, hâc ibadetinin de şuurlu bir şekilde yerine getirilmesinde, hem şahsımız, hem de cemiyetimiz için büyük faydalar sağlanacağı aşikârdır. Çeşitli renk ve ırkdaki müslümanlarla temas, hac yapan kimsenin fikir ufuklarını genişletecektir. İslâm güneşinin doğduğu, peygamberinin doğup büyüdüğü ve içinde İslâmın binlerce kutsal hâtırasını taşıdığı bir beldeyi ziyaretten elde edilen feyiz, bereket ve iç huzuru, her türlü tasavvurların fevkindedir. Samimiyetle böyle bir duyguya sahip olan insanlardan artık bir kötülük beklenemez.

Renk renk, cins cins insanların, zengin ve fakir tefrik edilmeksizin aynı mekânda, Rabları-nın emriyle huşu' içerisinde bulunmaları, onları hakikî bir ibadete ve doğru bir itaate sevkeder. İnsanın hakikî benliğini bulmasına en büyük yardımcı olur. İslâmî ibâdetlerin hepsinde böyle bir yön mevcuttur. Bu bakımdan İslâmın ibâdetlerinin hiç biri küçümsenemez. Hac. Allah sevgisi etrafında, İslâmın birlik ve kardeşlik ruhunu ifade eden, İslâmın yayılmasına yönelen, müs-lümanlar arasında irtibat ve işbirliğini

temin eden bir ibadettir. Bu tarifi en güzel izahını Hz. Peygamber (S.A.S.) Haccetu'l-Veda' hutbesindeki "Ey insanlar, Şüphesiz Rabbiniz birdir, babanız

da birdir. Dikkat edin Arabın arab olmayana, arap olmayanın araba, kırmızı derilinin siyah deriliye, siyah derilinin de kırmızıya bir üstünlüğü yoktur. Ancak bu üstünlük takva ilemdir." sözlerinde bulmaktadır. Hâcc ibâdeti, islâmdan evvel de araplar arasında yapılagel-mekte ve bunun da menşei Hz. İbrâhime dayanmakta idi. Geçen asırlar boyunca, bu menâsikinin bir kısmı unutulmuş ve ona bazı indî ilâveler yapılmıştı. Bu keyfilik bazen şirke kadar varmakta idi. İslâm, bu lüzumsuz keyfilikleri temizlemiş, onun hakiki menâsikini müesses bir nizamla sokmuş, yapılması veya yapılmaması lâzımı gelen hususları belirtmiştir.

Zikrettiğimiz şu âyetten anlaşıldığına göre, oraya ulaşmaya muktedir olanlara hac farz olmaktadır. Buradaki kudret meselesinde fıkıh imamları ihtilâf etmişlerdir. İmam Mâlik, beden kudretini şart koşarken. İmam-ı Şafiî, mâlî kudreti esas olarak almıştır. İmam Azam Ebu Hanife ise, hem beden hem de malî kudreti nazarı itibara alır. Hz. Peygamber (S.A.S.) hicretin 10. senesinde yaptığı son haccında, haccın menâsikini etrafındakilere tamamen öğretmişti. Hz. Peygamberin bu haccı, 9. senede farz kılınan hacc vazifesini edâ olduğunda şüphe yoktur. Haccı inkâr eden, Allah'a bir zarar vermiş olmaz, ancak bu zarar yine kendine döner. Âyetteki küfürden, haccı inkâr eden mânası anlaşılıyorsa da, burada hacca kudreti olan bir kimsenin, bunu ifa etmeme manasına da uygun gelmektedir. Kudreti olduğu halde, bile bile ibâdeti terketmenin kâfirâne bir hareket olduğu, tehdid edici bir şekilde hatırlatılmaktadır. Ne mutlu bildiğiyle amel edip yaptığı ibadetin şuuruna erenlere.